

Iranian Scientific Association
of Public Administration

University of
Sistan and Baluchestan

Provide a Good Policy-Making Model in the Field of Higher Education

Malihe Ahmadi¹ | Abdolmajid Imani² | Noor Mohammad yaghoubi³

1. Masters, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran. E-mail: malihe.ahmadii76@gmail.com
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran. E-mail: imani@mgmt.usb.ac.ir
3. Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran. E-mail: yaghoubi@mgmt.usb.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 28 November
2023

Received in revised form:
2 January 2024

Accepted: 11 March 2024

Published online: 13 April
2024

Keywords:

Fundamental-Structural
Variables
Contextual-Situational
Variables,
Mediating-Intermediate
Variables,
Good Policy Making.
Higher Education.

The emergence of new issues and their complexity has led to the issue of good policy making. Therefore, the purpose of this research is to provide a good policy making model in the field of higher education. The current research is practical in terms of its purpose and descriptive-survey in terms of its nature and research method. The statistical population of the research study is professors, master's and doctoral students of decision-making and public policy-making. According to the size of the research population the statistical sample is 80 people based on Morgan table. The research measurement tool includes library studies and four questionnaires. The collected data has been analyzed using PLS software. According to library studies, literature background and interviews, the conceptual model of the research including fundamental-structural, contextual-situational, mediating-intermediate factors and the consequences of good policy-making was identified. In the second phase of the research, in order to test the model, the relationships between the variables were tested. The results showed that the effect of the fundamental-structural variables of the policy on the mediating-intermediate variables of the policy is (0.277), the effect of the contextual-situational variables of the policy on the mediating-intermediate variables of the policy is (0.670), and the effect of the mediating-intermediate variables of the policy on the consequences of good policy-making is (0.686). also it can be said that the fundamental-structural and contextual-situational variables of the policy have a positive and significant effect on the consequences of good policy-making through the mediating-intermediate variables of the policy.

Cite this article: Ahmadi, m., Imani, A., & Yaghoubi, N, M. (2024). Provide a Good Policy-Making Model in the Field of Higher Education. *Governance and Development Journal*, 4 (1), 49-74.

<http://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.425479.1146>

© The Author(s).

Publisher: Iranian Scientific Association of Public Administration
& University of Sistan and Baluchestan.

ارائه الگوی خط مشی گذاری خوب در حوزه آموزش عالی

ملیحه احمدی^۱ | عبدالمجید ایمانی^۲ | نورمحمد یعقوبی^۳

۱. کارشناس ارشد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه:

malihe.ahmadi76@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه:

imani@mgmt.usb.ac.ir

۳. استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه: yaghoubi@mgmt.usb.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>ظهور مسائل جدید و پیچیدگی آنها، موجب شده است موضوعی با عنوان خط مشی گذاری خوب مطرح شود. لذا هدف از انجام پژوهش حاضر، ارائه الگوی خط مشی گذاری خوب در حوزه آموزش عالی می باشد. پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش تحقیق از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری مورد مطالعه پژوهش، اساتید، دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری گرایش تصمیم گیری و خط مشی گذاری عمومی است. نمونه آماری با توجه به حجم جامعه تحقیق و براساس جدول مورگان ۸۰ نفر می باشند. ابزار سنجش پژوهش شامل مطالعات کتابخانه‌ای و چهار پرسشنامه می باشد. داده‌های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار پی ال اس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. باتوجه به مطالعات کتابخانه‌ای، پیشینه ادبیات و مصاحبه، مدل مفهومی پژوهش شامل عوامل بنیادی_ساختاری، زمینه‌ای_موقعیتی، میانجی_واسطه‌ای و پیامدهای خط مشی گذاری خوب شناسایی شد. در مرحله دوم پژوهش، به منظور آزمون مدل روابط بین متغیرها مورد آزمون قرار گرفت و نتایج پژوهش نشان داد که اثر متغیرهای بنیادی_ساختاری خط‌مشی بر متغیرهای میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی (۰/۲۷۷)، اثر متغیرهای زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی بر متغیرهای میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی (۰/۶۷۰) و اثر متغیرهای میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی بر پیامدهای خط‌مشی گذاری خوب (۰/۶۸۶) می باشد و می توان گفت که متغیرهای بنیادین_ساختاری خط‌مشی و متغیرهای زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی بر پیامدهای خط مشی گذاری خوب از طریق متغیرهای میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی تاثیر مثبت و معناداری دارند.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۷</p> <p>تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۱/۲۵</p> <p>واژه‌های کلیدی:</p> <p>عوامل بنیادین_ساختاری، عوامل زمینه‌ای_موقعیتی، عوامل میانجی_واسطه‌ای، خط مشی گذاری خوب، آموزش عالی.</p>

استناد: احمدی، ملیحه؛ ایمانی، عبدالمجید و یعقوبی، نورمحمد (۱۴۰۳). ارائه الگوی خط‌مشی گذاری خوب در حوزه آموزش عالی. حکمرانی و توسعه، ۴

(۱)، ۷۴-۴۹.

<http://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.425479.1146>

© نویسندگان.

ناشر: انجمن علمی مدیریت دولتی ایران و دانشگاه سیستان و بلوچستان.

مقدمه

یکی از اساسی‌ترین فعالیت‌های دولت‌ها، طراحی و تدوین خط‌مشی است. خط‌مشی‌گذاری عمومی که می‌توان آن را در راستای تلاش دولت برای حاکمیت اثربخش دانست؛ از حوزه‌های مهم مدیریت دولتی است. اما بسیاری از مواقع، عملکرد واقعی دولت‌ها و سازمان‌ها با آنچه که در زمان تدوین خط‌مشی‌ها وعده داده بودند، تفاوت بسیار دارد و بسیاری از خط‌مشی‌های دولتی در مرحله اجرا شکست می‌خورند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۵). به عبارت دیگر، اگر دولت نتواند تمام عوامل اثرگذار بر توانایی خود در توسعه خط‌مشی‌های خردمندانه و اثربخش را ارزیابی کند، گفته می‌شود که این خط‌مشی یک خط‌مشی خوب نیست (محمدی فاتح و سایرین، ۱۳۹۵). خط‌مشی‌گذاری خوب: ایده‌ای است که به دنبال خط‌مشی‌گذاری باز و شفاف است. به طور کلی، یکی از معیارهای تدوین و اتخاذ خط‌مشی خوب، هوشمندی است که معنای آن توجه به مسائل مرتبط با خط‌مشی است. در این صورت است که درباره هر خط‌مشی، انتخابی خوب و هوشمندانه صورت می‌پذیرد و در نتیجه، ظرفیت آن خط‌مشی ارتقاء می‌یابد (منوریان و همکاران، ۱۳۹۵).

از طرفی، با درنظر گرفتن این مساله که آموزش عالی یکی از مهمترین بخش‌های عمومی کشور و یکی از اثرگذارترین سازوکارهای هر کشوری برای مقابله با بزرگترین چالش‌های قرن حاضر به شمار می‌آید، باید توجهی ویژه به تصمیم‌ها و خط‌مشی‌های این بخش داشت (امیری فرح آبادی و دیگران، ۱۳۹۷). خط‌مشی‌های عمومی و به طور کلی خط‌مشی‌گذاری نقش مهمی در ره‌آورد‌های اجتماعی و توسعه کشورها ایفا می‌کنند و خط‌مشی‌گذاران هنگام ارائه پیشنهاد‌های خط‌مشی به محتوای خط‌مشی تمرکز دارند؛ لیکن تحقق اهداف توسعه و رفاه به کیفیت خط‌مشی‌گذاری بستگی دارد. کیفیت خط‌مشی‌گذاری و خط‌مشی‌های عمومی توانایی حکومت‌ها برای رسیدن به ستاده‌های مطلوب را تحت تاثیر قرار می‌دهد (شکری و همکاران، ۱۳۹۷). در این میان آموزش عالی یکی از حوزه‌هایی است که نیازمند سیاست‌گذاری و خط‌مشی‌گذاری است. و یکی از محورهای کلیدی خط‌مشی‌گذاری بوده و همواره اهمیت ویژه‌ای نزد دولت‌ها داشته است. حرکت به سمت اصلاحات آموزشی اثربخش و متناسب با شرایط سیاسی و اقتصادی موجود، بهره‌وری نظام آموزشی را در افق چشم‌انداز توسعه ملی تضمین می‌کند و می‌تواند به نوبه خود در بهبود اجرای خط‌مشی خوب و کاهش شکاف بین خط‌مشی برنامه‌ریزی شده و خط‌مشی اجرا شده اثرگذار باشد (واعظی و عباسی هرفته، ۱۳۹۷).

به‌طور کلی منظور از خط مشی‌گذاری خوب در آموزش عالی شامل مجموعه برنامه‌ها، عملیات و عواملی که موجب بهبود کارآمدی و اثربخشی آموزش عالی می‌گردد و بر اساس میانگین نمراتی که از پاسخ افراد به پرسشنامه بدست می‌آید، اطلاق می‌شود. بنابراین، هدف پژوهش ارائه الگوی خط‌مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی می‌باشد و سوال اصلی پژوهش به شرح زیر است:

الگوی خط‌مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی چیست؟

در مرحله اول پژوهش، به منظور تدوین چهارچوب مفهومی پژوهش حاضر و ساخت و تعریف ارتباطات بین مفاهیم از مدل سه‌شاخگی اهرنجانی (۱۳۷۷) و مدل سه بعدی اثربخشی رنسیس لیکرت استفاده شده است. لیکرت معتقد است برای سنجش اثربخشی، بسیاری از مدیران توجه خود را بر مفهوم بازده یا غایی معطوف می‌دارند، حال آنکه به اعتقاد وی متغیرهای غایی حاصل برآیند متغیرهای علتی و میانجی است. با توجه به این مطالب، به تعریف مختصر این سه دسته از متغیرها می‌پردازیم.

متغیرهای علتی: عبارتند از آن عواملی که در جریان رشد و توسعه درون یک سازمان و نتایج و حاصل کار آن تاثیر می‌گذارد. این متغیرها، متغیرهای مستقلی هستند که به وسیله سازمان و مدیریت آن می‌توانند تغییر یا تعدیل شوند. راهبردها، مهارت‌ها و رفتار رهبری، تصمیمات مدیریت، خط‌مشی‌ها و ساخت سازمان نمونه‌ای از متغیرهای علتی است.

متغیرهای میانجی: راهبردها و مهارت‌ها و سایر متغیرهای علتی بر منابع انسانی یا تغییرهای میانجی یک سازمان اثر می‌گذارند. به زعم لیکرت، متغیرهای میانجی وضع جاری و شرایط درونی سازمان را بیان می‌کنند و در ویژگی‌های آن نظیر مهارت‌ها، انگیزش، ارتباطات و قابلیت تعامل اثربخش، منعکس می‌شوند. متغیرهای میانجی با ساختن و توسعه دادن سازمان ربط دارند و هدف‌های درازمدت محسوب می‌شوند.

متغیرهای بازده یا غایی: عبارتند از متغیرهای وابسته‌ای که دستاوردهای سازمان را منعکس می‌کنند. شاید بیش از ۹۰ درصد مدیران، در ارزشیابی اثربخشی سازمان‌ها فقط به سنجش بازده توجه دارند.

در پژوهش حاضر علاوه بر مدل لیکرت از مدل سه‌شاخگی اهرنجانی، نیز به عنوان چارچوبی برای مقوله‌بندی ابعاد و مولفه‌های خط‌مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی کمک گرفته شده

است. روابط بین این سه شاخه یک رابطه تنگاتنگ و ناگسستنی است که در عمل از هم جدایی ناپذیرند. به رعم نگارنده مدل سه‌شاخگی این سه شاخه عبارتند از:

۱. عوامل بنیادین_ساختاری: دربرگیرنده تمام عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی سازمان است که با نظم و ترتیب خاص و به هم پیوسته، چارچوب و قالب فیزیکی و مادی سازمان را می‌سازد.

۲. عوامل زمینه‌ای_ موقعیتی: شرایط و عوامل محیطی برون سازمانی هستند که محیط سازمان را احاطه می‌کند، با سازمان تاثیر متقابل دارند و خارج از کنترل سازمان هستند. از این رو، همه علل و عواملی که امکان برقراری، تنظیم و واکنش به موقع و مناسب سازمان نسبت به سایر نظام‌ها را فراهم کند، زمینه یا محیط نامیده می‌شوند.

۳. عوامل میانجی_ واسطه‌ای: شامل عوامل و روابط انسانی در سازمان است و محتوای اصلی سازمان را تشکیل می‌دهند. هرگونه عوامل و متغیرهایی که به طور مستقیم مربوط به نیروی انسانی باشند، در این شاخه قرار می‌گیرند (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۸).

ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش

پیشینه نظری پژوهش

در این بخش به اهمیت خط‌مشی‌گذاری خوب و آموزش عالی و نمونه‌ای از پژوهش‌های صورت گرفته، پرداخته می‌شود.

اداره امور عمومی نیازمند خط‌مشی‌گذاری در عرصه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و ... است. به عبارتی، زندگی انسان امروز از هر سو با خط‌مشی‌های عمومی پیوند خورده است و هر لحظه از زندگی او به گونه‌ای با خط‌مشی‌های عمومی ارتباط دارد و از آنجا که نظام خط‌مشی‌گذاری در هر کشور یکی از عوامل موثر در تحقق سیاست‌های کلان اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آن به شمار می‌رود، تدوین و اجرای خط‌مشی‌های خوب و مناسب به عنوان شالوده توسعه همه جانبه کشور عملاً گامی در جهت توسعه همه جانبه کشور است (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۵). اهداف خط‌مشی‌هایی که سیاست‌گذاران دولتی تدوین می‌کنند، در راستای خلق فرصت‌ها، آموزش و مهارت‌های جدید، تشویق و رشد افراد است (دانایی‌فرد و سایرین، ۱۳۹۰). نظام آموزش عالی نیز یکی از حوزه‌هایی است که نیازمند سیاست‌گذاری عمومی است. این نظام به عنوان

سیستمی با روابط پیچیده، شامل عناصری است که به دنبال پرورش افرادی است که پیچیدگی‌ها و دشواری‌های ویژه دارند و اکثر صاحب‌نظران برنامه‌های توسعه، تاکید دارند که آموزش عالی یکی از ارکان و عوامل اصلی توسعه به شمار می‌آید و ضروری است برنامه‌ریزی در این بخش دقیق و مبتنی بر اصول باشد. چرا که پیشرفت علم و فناوری در زمینه‌های مختلف، بر پیچیدگی وظایف و ماموریت‌های نظام آموزش عالی افزوده است (آذر و همکاران، ۱۳۹۲). از طرفی آموزش در مراکز آموزش عالی پایان نمی‌پذیرد، بلکه باید در طول فعالیت حرفه‌ای ادامه یابد. از طرف دیگر، یکی از مهمترین مسائلی که آموزش عالی ایران با آن مواجه است، عدم پاسخگویی این سیستم به نیازهای واقعی جامعه در حوزه‌ی تولید علم و آموزش به طور موثر و کارآمد می باشد (باقری مجد و همکاران، ۱۳۹۲). در حقیقت، آموزش عالی حلقه مهم و نهایی تربیت مدنی انسان‌هایی است که در ابعاد شناختی، عاطفی و عملی، مسئولیت‌های مهمی برعهده دارند. از طرفی، برخی مسائل مختص محیط آموزش عالی است: ماموریت‌بخشی، برنامه‌ریزی متمرکز با فرهنگ دانشگاهی و... تحقق چنین کارکردهایی مستلزم تدوین خط‌مشی‌های مناسبی است که به لحاظ محتوایی به اعمال نقش توسعه‌ای این حوزه در جامعه یاری کند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۷).

پیشینه تجری پژوهش

نمونه‌ای از پژوهش‌های داخلی و خارجی صورت پذیرفته در زمینه خط‌مشی‌گذاری خوب در آموزش عالی به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

مطالعات داخلی			
عنوان	سال	نویسنده	خلاصه
شناسایی مولفه‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری مبتنی بر بازار کار در آموزش عالی ایران	۱۳۹۷	مصطفی قادری و همکاران	سیاست‌گذاری مبتنی بر بازار کار در آموزش عالی در دو بعد عمودی و افقی بود و مدلی تحت عنوان مدل سیاست‌گذاری مبتنی بر بازار کار ارائه گردید.
انتخاب رویکرد مناسب خط‌مشی‌گذاری عمومی در محیط‌های مختلف؛ مطالعه فراترکیب	۱۳۹۹	نیما اسکندری‌نیا و همکاران	قبل از خط‌مشی‌گذاری، به متغیرهای قدرت پیشینی، مشارکت‌گرایی عمومی و نوآوری‌گرایی و شرایط بستری سیستم خط‌مشی‌گذاری مربوطه توجه شود.

کارکردهای سیاست گذاری آموزشی در نظام تعلیم و تربیت	۱۳۹۹	علیرضا حیدری	فرایند سیاست گذاری آموزشی از طریق چهار مضمون کارکردی در تحقق اهداف بنیادین نظام تعلیم و تربیت اثرگذار است.
مدل سازی عوامل موثر بر استفاده از سیاست پژوهی در حوزه خط مشی گذاری بخش مسکن	۱۳۹۹	مهناز کشتکار رجیبی و همکاران	از نظر خبرگان، ویژگی های سیاست گذار، پژوهشگر، ذینفعان پژوهش و سیاست، ویژگی پژوهش و سیاست و واحد پژوهش و سیاست گذار بیشترین تاثیر را در استفاده از سیاست پژوهی در زمان سیاست گذاری دارند.
تعیین کننده های ظرفیت سیاست گذاری در بخش دولتی ایران	۱۳۹۸	اصغر محمدی فاتح و همکاران	تعیین کننده های ظرفیت سیاست گذاری در چهار مقوله: عوامل نهادی، قابلیت سیاست گذاری، زیرساخت سیاست گذاری و تعاملات محیطی مشارکت جویانه دسته بندی شد.
واکاوای عوامل موثر بر موفقیت تدوین خط مشی های عمومی مدیریت شهری تهران	۱۳۹۹	فاطمه قیطاسی وند و همکاران	نحوه هماهنگی نهادها، شرایط محیطی، وظایف نهادها و ساختار نهادها مهمترین عوامل موثر بر تدوین موفق خط مشی های حمل و نقل عمومی شهر تهران هستند.
تحلیل خط مشی گذاری مالیاتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده ایران	۱۳۹۷	علی شیخ حسنی و همکاران	خط مشی های مالیاتی در نقطه تعادل بین عوامل اقتصادی، اداری و سیاسی شکل می گیرد.
چهارچوبی برای استعدادیابی و جانشین پروری در نظام آموزش عالی	۱۳۹۷	سید علی داوودی نورمحمد یعقوبی	وظایف و ماموریت های کارکردهای آموزش عالی در حوزه های مختلف از اهمیت برخوردار است و یکی از وظایف مهم آموزش عالی تربیت مدنی انسان های بااست که در ابعاد شناختی، عملکردی و... مسئولیت های مهمی برعهده دارند.
چالش های نوظهور آموزش عالی ایران وارائه الگوی مفهومی	۱۳۹۸	جمال سلیمی و همکاران	چهار دسته چالش جدی در آموزش عالی شامل: چالش بین المللی، میان رشته ای، ارتباط با صنعت، چالش در حوزه نوین علم می باشد.
مولفه ها و شاخص های ارتقا کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران	۱۴۰۰	فهیمة طالبی و همکاران	ابعاد و مولفه های ارتقا کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل: نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی می باشد.

پیشینه خارجی

سیاست آموزش عالی در کانادا و آلمان	۲۰۱۷	جانگیلوت و رکس ^۱	یافته‌ها حاکی از آن است که عملکرد کانادا منجر به درک ارتباط هماهنگی سیاست در محیط‌های سیاست‌گذاری چند سطحی و چندبازگیری شده و عملکرد آلمان بر سه گروه از ویژگی‌ها متمرکز شده که شامل: دستور، ساختار و سازمان، فرایندهای کاری و تنظیم دستور کار و محدودیت‌ها می‌باشد.
ارتباط حمل و نقل، سلامت و پایداری؛ مجموعه داده‌های بهتر برای سیاست‌گذاری بهتر	۲۰۱۵	کاوولی و همکاران ^۲	این مطالعه تعدادی از شکاف‌ها را در منابع ملی داده و شناخت واضح محدودیت‌هایی که این شکاف‌ها ایجاد کرده و همچنین نیاز به مجموعه داده‌های جدید و پیشنهادهای تعدادی از راه‌حل‌های عملی را شناسایی کرد.
نقش طراحی در سیاست‌گذاری: چشم‌انداز مشکلات شریانه	۲۰۱۸	پترولی و همکاران ^۳	این تحقیق بیان می‌کند برای پیشرفت در دستور کار جهانی، بازسازی و حمایت از ظهور پروژه‌های بزرگ و بودجه عمومی، ارزیابی بهتر فرصت‌ها و محدودیت‌های سیاست فعلی مورد نیاز است.
نقش طراحی در سیاست‌گذاری: چشم‌انداز مشکلات شریانه	۲۰۱۹	الیسا و آنه ^۴	این تحقیق نشان می‌دهد که نحوه تفکر و انجام طراحان می‌تواند برای حل مشکلات سیاست فاسق بسیار ارزشمند باشد.
آزمایش با طراحی مشترک در سیاست‌گذاری	۲۰۲۰	دسرتی و همکاران ^۵	مشارکت عمومی تمایل به ایجاد دیدگاه‌های گوناگونی دارد که به سختی می‌توان آنها را به نتایج واضحی تبدیل کرد که مرتبط با سیاست باشد و پایه‌ای برای تصمیم‌گیری جمعی باشد، همچنین ارائه پشتیبانی و ابزاری برای درج نتایج حاصل از ایجاد مشترک در ماشین‌آلات سیاست‌گذاری ضروری است.
فراتر از پیشگیری بهتر از درمان: درک پیشگیری و مداخله زودهنگام به عنوان رویکردی برای سیاست‌های عمومی	۲۰۲۰	کندی ^۶	این تحقیق نشان می‌دهد تعدادی تفاوت بین مضامین سیاست‌گذاری و نحوه توصیف افراد از تجارب خود از این سیاست‌ها وجود دارد، این تفاوت‌ها به فرصت‌های افزایش چگونگی طراحی و اجرای سیاست اشاره دارد.

¹ Jungblut & Rexe

² Cavoli & et al .,

³ Pettorelli & et al .,

⁴ elisa & anne.

⁵ Deserti & et al .,

⁶ Kennedy

این تحقیق بیانگر آن بود که مدیریت دولتی با مشارکت شهروندان در سیاست‌گذاری به دنبال افزایش اثربخشی و کیفیت دموکراتیک سیاست‌گذاری هستند.	بوآ و اسکوبار ^۱	۲۰۱۸	فرایندهای مشارکتی-مشورتی و دستورکارهای سیاست‌گذاری عمومی: درس‌هایی برای سیاست‌گذاری و عمل
--	----------------------------	------	---

تبیین مدل و فرایند انجام پژوهش

در گام اول ابتدا به استخراج ابعاد و مولفه‌های خط مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی از طریق مطالعه مدل‌ها و مطالعات مطرح شده در حیطه موضوع پژوهش پرداخته شد.

در گام دوم، ابعاد و شاخص‌های استخراج شده از گام اول در قالب مدل لیکرت مقوله بندی شد و نتایج حاصل از اجرای این گام به شرح شکل ۱ می باشد.

متغیرهای غایی	متغیرهای بیانجی	متغیرهای علی
<ul style="list-style-type: none"> • انسجام و همبستگی دانشگاه-صنعت • کاربردی شدن پژوهش‌ها • تعامل پایدار بین دانشگاهی-اساتید- دانشجویان و جامعه علمی • بکارگیری نخبگان علمی در مشاغل حساس 	<ul style="list-style-type: none"> • تدوین کنندگان خط مشی • مجریان خط مشی • جامعه هدف خط مشی • ظرفیت فرانش دولتمردان • ظرفیت مدیریتی 	<ul style="list-style-type: none"> • ماهیت خط مشی • سازمان مجری • محیط سازمانی • فرایند خط مشی • ظرفیت سازمانی • الزامات ساختاری • الزامات رقابتی

شکل ۱. مقوله بندی ابعاد و مولفه‌های استخراجی براساس مدل لیکرت (منبع: یافته‌های پژوهش)

در گام سوم، ابعاد و شاخص‌های استخراج شده از گام اول در قالب مدل اهرنجانی مقوله بندی شد. نتایج حاصل از اجرای این گام به شرح شکل ۲ می باشد.

¹.Bua&&Escobar

شکل ۲. مقوله‌بندی ابعاد و مولفه‌های استخراجی براساس مدل اهرنجانی (منبع: یافته‌های پژوهش) در گام چهارم، ابعاد و شاخص‌های استخراج شده از گام اول در قالب مدل ترکیبی لیکرت و اهرنجانی مقوله‌بندی شد. نتایج حاصل از اجرای این گام به شرح جدول ۱ می‌باشد.

جدول ۲. مقوله بندی ابعاد و مولفه‌های استخراجی بر اساس مدل لیکرت و اهرنجانی (منبع: یافته‌های پژوهش)

عوامل اصلی	ابعاد	شاخص	منابع	
عوامل بنیادین - ساختاری	ظرفیت سازمانی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی	فرایند سازمانی مبتنی بر مشارکت و همکاری	منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	
		قابلیت انسانی	منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	
		قابلیت سازمانی _ ساختاری	منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	
	سازمان مجری (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی)	سازمان مجری	توانایی تجدید ساختار سازمان مجری در راستای اهداف خط‌مشی	اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)
			وجود زمینه کارگروهی در سازمان	اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)
			برخورداوری از ساختار چابک و منعطف در مواجهه	اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)

منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	با تغییرات محیطی	ظرفیت مدیریتی مدیران دانشگاه و وزارت علوم	عوامل زمینه‌ای - موقعیتی
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	ثبات خدمتی مدیران		
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	داشتن نیروی کار جوان و فعال		
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	میزان استفاده از تجارب مدیریتی قبل		
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	کیفیت رابطه مدیر و کارمند		
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	مبارزه با تبعیض بین سطوح	الزامات ساختاری حوزه آموزش عالی	
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	وجود بینش راهبردی و دیدگاه بلند مدت	ماهیت خط‌مشی‌های حوزه آموزش عالی	
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	تعهد مدیریتی		
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	وجود سیستم نظارت بر اجرای سیاست		
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	تدوین خط‌مشی بر مبنای واقعیت موجود		
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	امکان اجرای خط‌مشی در عمل	فرایند خط‌مشی‌های حوزه آموزش عالی	
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	درک و فهم آسان خط‌مشی برای مجری و جامعه هدف خط‌مشی		
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	مدنظر قراردادن تاثیرات خط‌مشی بر مردم		
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	کلی‌نگری و تفکر میان‌بخشی و فرابخشی هنگام خط‌مشی‌گذاری	محیط سازمانی در حوزه آموزش عالی	
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	امکان بیان ایده و نظر افراد در تدوین خط‌مشی		
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	سطح آشنایی سیستم اجرا با فناوریهای جدید	محیط سازمانی در حوزه آموزش عالی	
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	وجود تکنولوژی مناسب و در دسترس برای اجرا		
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	رعایت حقوق دیگران در رفتارهای اجتماعی		

اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	اطلاع‌رسانی و انعکاس مستمر خطمشی در رسانه‌ها				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	پاسخگویی نظام و دولت به نیازهای مردم				
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	توجه به توسعه انسانی به جای مدرک‌گرایی	الزامات رقابتی موجود در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی			
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	فرصت رشد برابر				
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	امکانات و منابع مالی کافی جهت حمایت از پروژه‌های پژوهش و آموزش				
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	خودگردانی کارکنان				
داداش کریمی و همکاران (۱۳۹۸)	وجود محیط رقابتی				
منوریان و همکاران (۱۳۹۵) اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	برخورداری از رویکرد علمی در نگاه به مسائل			تدوین کنندگان خطمشی حوزه آموزش عالی	
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	انکای خطمشی به نظریات علمی معتبر				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	برخورداری خطمشی از پایه استدلال قوی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	اتفاق نظر طراح و مجری درباره اهداف و مقاصد خطمشی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	دعوت از مقامات ارشد دستگاه‌های مجری هنگام تدوین خطمشی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	تعیین دقیق روش‌ها و ویژگی‌های تکنولوژی اجرا برای مجریان				
منوریان و همکاران (۱۳۹۵) اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	برخورداری از خلاقیت هنگام مواجهه با مسائل پیش‌بینی نشده در حین اجرا	مجریان خطمشی در وزارت علوم و دانشگاه‌ها			
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	توانایی پیش‌بینی تغییرات محیطی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	همسویی و تعامل با سایر واحدهای سازمان برای اجرای خطمشی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	اعتقاد قوی به اهداف و ارزش‌های خطمشی				
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	آگاهی به موقع از مسئله و ارائه خطمشی مناسب				
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	تعهد خطمشی‌گذار	ظرفیت فرانتش دولتمردان و افراد دست اندرکار در حوزه آموزش عالی			
منوریان و همکاران (۱۳۹۵)	میزان اخلاق حرفه‌ای خطمشی‌گذار				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	تنوع جامعه هدف به لحاظ آگاهی اجتماعی و میل به مشارکت اجتماعی				
اسعدی و همکاران (۱۳۹۶)	ایجاد شبکه‌های اجتماعی در جهت حمایت از	جامعه هدف خطمشی در حوزه آموزش عالی			

	خط‌مشی		
	پشتیبانی جامعه هدف از خط‌مشی		
	انجام پژوهش کاربردی	انسجام و همبستگی دانشگاه-صنعت در حوزه خط‌مشی‌های آموزش عالی	پایمدهای خط‌مشی‌گذاری خوب
	وجود پروژه‌های مشترک دانشگاه و صنعت		
	فعال نمودن واقعی مراکز ارتباط با صنعت در دانشگاه فنی و حرفه‌ای		
	تمایل اساتید در ارتباط با صنعت		
	تصمیم‌گیری و تخصیص منابع		
	میزان استقبال دانشجویان از اولویت‌های پژوهشی ادارات		
	دسترسی به منابع و مآخذ.		
	حمایت مدیران دانشگاه از نخبگان	تعامل پایدار بین دانشگاهی-دانشجویان و جامعه علمی حوزه آموزش عالی	
	ساختار موجود و جو سازمانی دانشگاه		
	داشتن احساس مسئولیت	بکارگیری نخبگان علمی در مشاغل حساس در حوزه آموزش عالی	
	توانایی و مهارت نخبگان		

مطابق مدل مفهومی، متغیرهای بنیادین - ساختاری خط‌مشی و متغیرهای زمینه‌ای - موقعیتی خط‌مشی به عنوان متغیر مستقل، متغیرهای میانجی - واسطه‌ای خط‌مشی به عنوان متغیر میانجی و پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب به عنوان متغیر وابسته وارد مدل شده و مورد بررسی و سنجش قرار گرفتند. با توجه به مدل مفهومی فرضیات پژوهش به شرح زیر تدوین شدند.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: عوامل بنیادین_ساختاری خط مشی بر پیامدهای خط مشی‌گذاری خوب تاثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه دوم: عوامل زمینه‌ای_موقعیتی خط مشی بر پیامدهای خط مشی‌گذاری خوب تاثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه سوم: عوامل میانجی_واسطه‌ای خط مشی بر پیامدهای خط مشی‌گذاری خوب تاثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه چهارم: عوامل بنیادی_ساختاری خط مشی و عوامل زمینه‌ای_موقعیتی خط مشی بر پیامدهای خط مشی‌گذاری خوب از طریق عوامل میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی تاثیر مثبت و معناداری دارند.

مدل مفهومی پژوهش

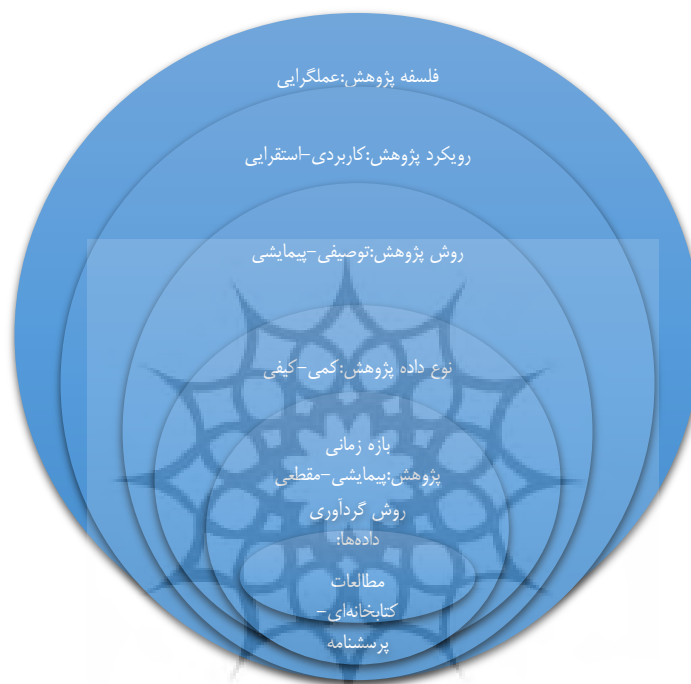

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش (منبع: یافته‌های پژوهش)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

روش پژوهش

شکل ۴. روش پژوهش در قالب مدل پیاز ساندرز

جامعه آماری پژوهش موردنظر شامل اساتید و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری مدیریت در گرایش تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی دانشگاه سیستان و بلوچستان و تمامی افراد متخصص در این حوزه، در دانشگاه می‌باشد. حجم نمونه برابر با تعداد افراد منتخب برای نمونه آماری است. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۸۰ نفر محاسبه شد. و روش نمونه‌گیری، به صورت تصادفی ساده انجام شده است. خط‌مشی‌گذاری در حوزه‌های مختلف انجام می‌شود. اما در این پژوهش به ارائه الگویی برای خط‌مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی پرداخته می‌شود.

به منظور جمع‌آوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق، از منابع کتابخانه‌ای، مقالات و پایان‌نامه‌ها، کتاب‌های مورد نیاز و همچنین از شبکه جهانی اطلاعات (اینترنت) استفاده

شده است. همچنین جهت جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش، از پرسشنامه با توجه به ابعاد متغیر خط‌مشی‌گذاری خوب استفاده شده است. به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزار لیزرل^۱ استفاده گردیده است.

روایی و پایایی

معیارهای اصلی اعتبارسنجی شامل روایی و پایایی اندازه‌گیری است. مقصود از روایی آن است که آیا ابزار اندازه‌گیری می‌تواند خصوصیت و ویژگی که ابزار برای آن طراحی شده است را اندازه‌گیری کند یا خیر؟ روایی پژوهش از آن جهت اهمیت دارد که اندازه‌گیری نامناسب و ناکافی می‌تواند هر پژوهش علمی را بی‌ارزش و ناروا سازد (خاکی، ۱۳۸۹). منظور از پایایی این است که اگر خصیصه موردنظر تحت شرایط مشابه و یا با ابزار مشابه سنجیده شود، نتایج تقریباً مشابه و همچنان قابل اعتماد باشد.

جدول ۳. مقادیر آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

ردیف	متغیر	مقدار آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	روایی همگرا	نتیجه
۱	متغیرهای بنیادین - ساختاری خط‌مشی	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۷۹	مطلوب
۲	متغیرهای زمینه‌ای - موقعیتی خط‌مشی	۰/۹۴	۰/۹۶	۰/۸۶	مطلوب
۳	متغیرهای میانجی - واسطه‌ای خط‌مشی	۰/۹۴	۰/۹۶	۰/۸۵	مطلوب
۴	پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب	۰/۹۰	۰/۹۳	۰/۷۸	مطلوب

روایی واگرا نیز توانایی یک مدل اندازه‌گیری را در میزان افتراق مشاهده‌پذیرهای متغیر پنهان آن مدل با سایر مشاهده‌پذیرهای موجود در پرسشنامه را می‌سنجد و در واقع مکمل روایی همگرا است که از طریق آزمون فورنل لارکر سنجیده می‌شود. برای محاسبه مقدار این آزمون، از جدول میانگین واریانس استخراج شده، از AVE متغیرهای پنهان مدل انعکاسی جذر گرفته و مقادیر بدست آمده در قطر اصلی جدول همبستگی متغیرهای پنهان (به جای اعداد ۱) قرار می‌گیرد. چنانچه مقادیر قطر اصلی (جذر AVE) برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان انعکاسی

^۱. Lizrel

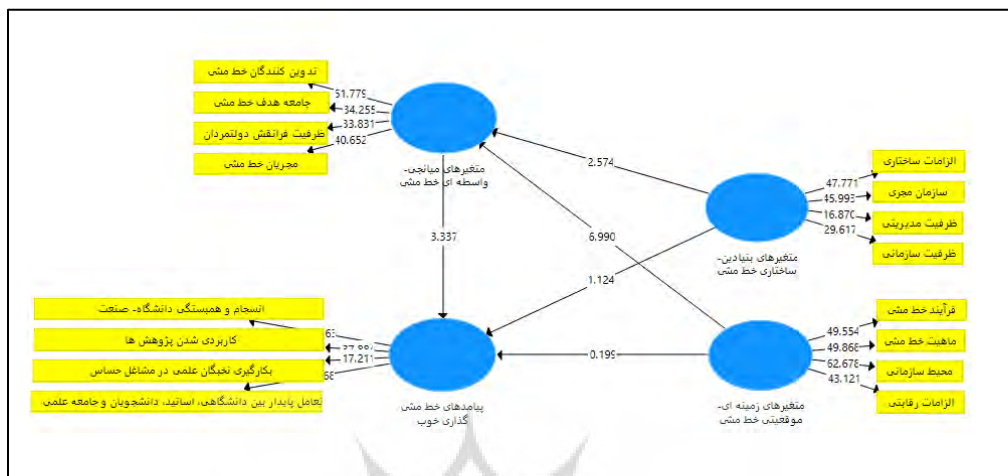
موجود در مدل بیشتر باشد، روایی واگرایی مدل تایید می‌شود. همانطور که مشاهده می‌شود، مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در تحقیق حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان آنها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند، بیشتر است، بنابراین روایی واگرایی پرسشنامه‌ها در حد مناسبی است.

جدول ۴. روایی واگرایی سازه‌ها

متغیرهای بنیادین - ساختاری خطامشی	متغیرهای زمینه‌ای - موقعیتی خطامشی	متغیرهای میانجی - واسطه‌ای خطامشی	پیامدهای خطامشی گذاری خوب
۰/۸۹	-	-	-
۰/۸۵	۰/۹۳	-	-
۰/۲۸	۰/۶۷	۰/۹۲	-
۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۶۹	۰/۸۸

یافته‌های پژوهش

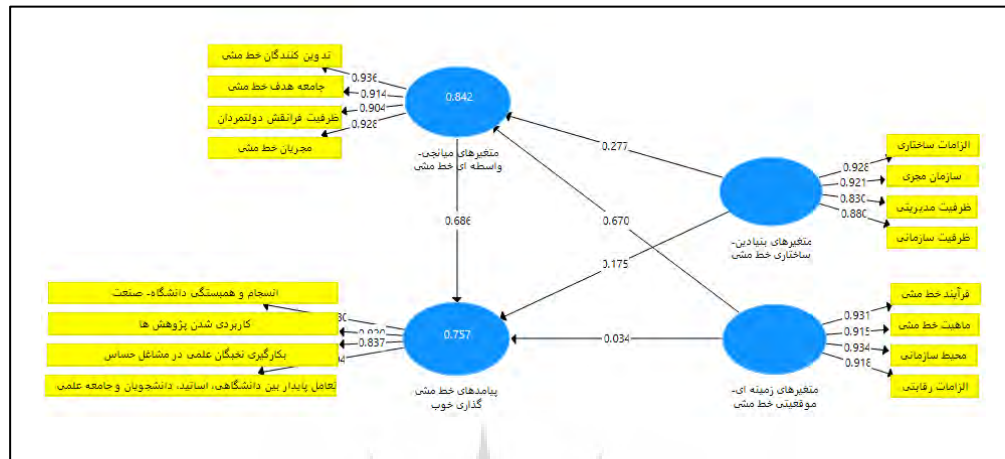
در مرحله آمار استنباطی قبل از پرداختن به بررسی مدل مفهومی تحقیق، شاخص‌های برازش مدل بررسی می‌شوند و سپس ضرایب مسیر و آماره‌های t مدل مورد تحلیل قرار می‌گیرند. برای بررسی مدل اندازه‌گیری از دو مورد پایایی و روایی استفاده شد. همانطور که در جدول ۲ مشاهده شد، مقادیر شاخص‌های فوق نشان از برازش مناسب شاخص‌های مورد سنجش دارد. برای برازش بخش ساختار از اعداد معناداری t استفاده شد. در صورتی که مقدار این اعداد از ۱/۹۶ بیشتر شود، بیانگر صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تایید فرضیات پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارد. البته باید توجه داشت که اعداد t فقط صحت رابطه را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین سازه‌ها را نمی‌توان با آن‌ها سنجید.

شکل ۵. آماره t برای بررسی معناداری ضرایب مسیر مدل مفهومی تحقیق

با توجه به شکل ۵، آماره t برای مسیرهای اثر متغیرهای بنیادین- ساختاری خط مشی بر متغیرهای میانی- واسطه ای خط مشی، اثر متغیرهای زمینه ای- موقعیتی خط مشی بر متغیرهای میانی- واسطه ای خط مشی و همچنین اثر متغیرهای میانی- واسطه ای خط مشی بر پیامدهای خط مشی گذاری خوب به ترتیب (۲/۵۷۴)، (۶/۹۹۰) و (۳/۳۳۷) می باشد که از ۱/۹۶ بیشتر شده است و مبین معناداری ضرایب مسیرهای مربوطه می باشد.

با توجه به معناداری اثر متغیرهای بنیادین- ساختاری خط مشی و متغیرهای زمینه ای- موقعیتی خط مشی بر متغیرهای میانی- واسطه ای خط مشی و همچنین اثر متغیرهای میانی- واسطه ای خط مشی بر پیامدهای خط مشی گذاری خوب، به منظور تعیین میزان تاثیر این متغیرها مدل در حالت استاندارد آزمون شده است که در ادامه آورده شده است:

شکل ۶. ضریب مسیر مدل مربوط به مدل مفهومی تحقیق

با توجه به شکل ۶، ضرایب مسیر مربوط به اثر متغیرهای بنیادین- ساختاری خط‌مشی بر متغیرهای میانه‌جی- واسطه‌ای خط‌مشی (۰/۲۷۷)، اثر متغیرهای زمینه‌ای- موقعیتی خط‌مشی بر متغیرهای میانه‌جی- واسطه‌ای خط‌مشی (۰/۶۷۰) و همچنین اثر متغیرهای میانه‌جی- واسطه‌ای خط‌مشی بر پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب (۰/۶۸۶) می‌باشد و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای بنیادین ساختاری خط‌مشی و متغیرهای زمینه‌ای- موقعیتی خط‌مشی بر پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب از طریق متغیرهای میانه‌جی- واسطه‌ای خط‌مشی تاثیر مثبت و معناداری دارند. ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۷۶ گزارش شده است که این موضوع نشان می‌دهد که متغیرهای بنیادین- ساختاری خط‌مشی و متغیرهای زمینه‌ای- موقعیتی خط‌مشی قادر است از طریق متغیرهای میانه‌جی- واسطه‌ای خط‌مشی ۷۶٪ از تغییرات پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب را تبیین نماید.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف کلی ارائه الگوی خط‌مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی انجام شد. در مرحله اول پژوهش، مدل پژوهش تدوین گردید و در مرحله دوم مدل تدوین شده، آزمون شد. در مرحله تدوین مدل چندین عامل به عنوان ابعاد و مولفه‌های خط‌مشی‌گذاری خوب در آموزش عالی شناسایی شدند. که در چهار مقوله کلی عوامل بنیادین-ساختاری خط‌مشی، عوامل زمینه‌ای-موقعیتی خط‌مشی، عوامل میانه‌جی-واسطه‌ای خط‌مشی و پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب جای گرفتند. از

بین متغیرهای خط مشی‌گذاری خوب در حوزه آموزش عالی، متغیرهای بنیادین_ساختاری خط‌مشی با میانگین رتبه ۲/۸۰ دارای بالاترین رتبه و متغیرهای زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی با میانگین ۱/۸۸ دارای پایین‌ترین رتبه می‌باشد. متغیرهای میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی دارای میانگین ۲/۵۵ و پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب دارای میانگین رتبه ۲/۷۷ می‌باشند. عوامل بنیادین_ساختاری خط‌مشی شامل: ظرفیت سازمانی دانشگاه‌ها، سازمان مجری، ظرفیت مدیریتی مدیران دانشگاه‌ها و الزامات ساختاری حوزه آموزش عالی بود. که از بین آنها ظرفیت سازمانی با میانگین رتبه ۲/۸۱ دارای بالاترین رتبه و متغیر سازمان مجری با میانگین رتبه ۲/۲۰ دارای پایین‌ترین رتبه می‌باشد. باتوجه به آنچه بیان شد، به منظور بهبود عوامل بنیادین_ساختاری خط‌مشی لازم است فرایندهای سازمانی مبتنی بر مشارکت و همکاری به عنوان یک راهبرد در دستور کار قرار گیرد. قابلیت‌های سازمانی_ساختاری نظیر سیستم‌ها و هنجارهای مناسب و منعطف در مواجهه با تغییرات محیطی و قابلیت‌های انسانی نظیر مهارت‌ها و رفتارهای مناسب مورد توجه قرار گیرد. از بینش راهبردی و بلندمدت استفاده نموده و به نیروی جوان و فعال اعتماد کرده و از توانایی‌ها و ظرفیت‌های بالقوه آنها در راستای اهداف سازمان بکارگرفته شود و کیفیت رابط مدیر و کارمند را نیز بهبود دهند. عوامل زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی شامل: ماهیت خط‌مشی‌های آموزش عالی، فرایند خط‌مشی‌های آموزش عالی، محیط سازمانی و الزامات رقابتی موجود در دانشگاه‌ها می‌باشد از بین متغیرهای زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی در آموزش عالی، متغیر محیط سازمانی با میانگین رتبه ۲/۹۲ دارای بالاترین رتبه و متغیر الزامات رقابتی با میانگین رتبه ۲/۱۳ دارای پایین‌ترین رتبه می‌باشد. جهت تقویت عوامل زمینه‌ای_موقعیتی خط‌مشی باید تکنولوژی مناسب و در دسترس برای اجرا در سازمان وجود داشته باشد و سیستم اجرا با فناوری‌های جدید آشنایی و آگاهی کامل داشته باشد. به رعایت حقوق دیگران در رفتارهای اجتماعی توجه کافی شود، به منظور بالابردن سطح آگاهی افراد از خط‌مشی‌ها، اقدام به اطلاع‌رسانی و انعکاس مستمر خط‌مشی‌ها در رسانه‌ها کنند. و همچنین خط‌ها بر مبنای واقعیات موجود تدوین شوند و امکان اجرای خط‌مشی در عمل وجود داشته باشد. عوامل میانجی_واسطه‌ای خط‌مشی دربرگیرنده تدوین کنندگان خط‌مشی آموزش عالی، مجریان خط‌مشی در دانشگاه‌ها، ظرفیت فرانش دولتمردان و جامعه هدف خط‌مشی در حوزه آموزش عالی می‌باشند که از بین اینها متغیر ظرفیت فرانش دولتمردان با میانگین رتبه ۲/۷۰ دارای بالاترین رتبه و متغیر جامعه هدف خط‌مشی با میانگین رتبه ۲/۲۶ دارای پایین‌ترین رتبه می‌باشد. در این راستا به منظور تقویت ظرفیت فرانش دولتمردان و افزایش سایر متغیرهای میانجی بهتر است به خط‌مشی‌هایی که

مبتنی بر نظریات علمی معتبر می‌باشد، اتکا شود. خط‌مشی‌ها از پایه استدلال قوی برخوردار باشند. خط‌مشی‌گذار به موقع از مسئله آگاهی یابد و خط‌مشی مناسب را ارائه دهد. خط‌مشی‌گذار از اخلاق حرفه‌ای که نوعی تعهد و وجدان کاری در ارتباط با خط‌مشی‌گذاری خوب است، برخوردار باشد. از توانایی پیشبینی تغییرات محیطی برخوردار بوده و آن را در خود افزایش دهند. جهت اجرای خط‌مشی با سایر واحدهای سازمان تعامل و همسویی داشته باشند. در نهایت پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب در آموزش عالی شامل انسجام و همبستگی دانشگاه-صنعت در آموزش عالی، کاربردی شدن پژوهش‌ها، تعامل پایدار بین دانشگاهی-دانشجویان و جامعه علمی آموزش عالی و بکارگیری نخبگان علمی در مشاغل حساس در حوزه آموزش عالی می‌باشد. که از این میان، کارگیری نخبگان علمی در مشاغل حساس با میانگین رتبه ۳/۱۵ دارای بالاترین رتبه و تعامل بین دانشگاهی، اساتید و دانشجویان و جامعه عامی با میانگین رتبه ۲/۱۶ دارای پایین‌ترین رتبه می‌باشد. برای تحقق پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب لازم است زمینه لازم را برای بکارگیری نخبگان علمی در مشاغل حساس فراهم کنند. افزایش توانایی و مهارت نخبگان و مسئولیت‌پذیری آنان جهت انجام وظایف، در دسترس بودن منابع و مآخذ مناسب به منظور کاربردی شدن پژوهش‌ها در دانشگاه‌ها. وجود پروژه‌های مشترک دانشگاه-صنعت و فعال نمودن واقعی مراکز ارتباط با صنعت در دانشگاه به منظور افزایش انسجام و همبستگی دانشگاه-صنعت در حوزه خط‌مشی‌های آموزش عالی.

پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش

باتوجه به ادبیات، مبانی نظری و نتایج داده‌ها و یافته‌های پژوهش، پیشنهادات تحقیق حاضر در قالب چهار دسته به مدیران سازمان‌ها و به طور خاص مدیران و خط‌مشی‌گذاران حوزه آموزش عالی پیشنهاد می‌شود:

پیشنهادها مبتنی بر عوامل بنیادین-ساختاری خط‌مشی‌گذاری خوب

-جهت افزایش ظرفیت سازمانی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی به عنوان بعد اصلی و تاثیرگذار در عوامل بنیادین-ساختاری خط‌مشی، توصیه می‌شود به ایجاد فرایندهای سازمانی مبتنی بر مشارکت و همکاری اقدام نمایند؛ به قابلیت انسانی همچون هنجارها، رفتارها و.... توجه شود.

-جهت ارتقاء ظرفیت مدیریتی مدیران و خط‌مشی‌گذاران، توصیه می‌شود از تجارب موفق مدیریتی استفاده شود، از توانایی و استعداد نیروی کار جوان و فعال استفاده شود همچنین زمینه را برای افزایش تعهد مدیریتی و ثبات خدمتی مدیران فراهم کنند.

- جهت تقویت و افزایش توجه مدیران به الزامات ساختاری آموزش عالی پیشنهاد می‌شود بینش راهبردی و بلندمدت در سازمان گسترش یابد، سیستم نظارتی کارآمد به منظور اجرای صحیح و به موقع خط‌مشی‌ها و سیاست‌ها ایجاد و استفاده گردد.

پیشنهادها مبتنی بر عوامل زمینه‌ای - موقعیتی خط مشی‌گذاری خوب

- به منظور فراهم نمودن محیط سازمانی متناسب با حوزه خط‌مشی‌گذاری، خط‌مشی‌گذاران و مجریان بایستی به عواملی از قبیل آشنایی با فناوری‌های جدید و تاثیر گذار، وجود تکنولوژی مناسب و در دسترس، رعایت حقوق دیگران در رفتارهای اجتماعی و پاسخگویی به نیازهای مردم توجه کافی داشته باشند.

- به خط‌مشی‌گذاران پیشنهاد می‌شود به ماهیت و فرایند خط‌مشی‌های حوزه آموزش عالی توجه ویژه داشته باشند. بدین منظور نیاز است تاثیری که خط‌مشی بر ذینفعان می‌گذارد مد نظر قرار گرفته شود، خط‌مشی‌ها بر مبنای واقعیت تدوین شود، اجرای خط‌مشی در عمل امکان‌پذیر باشد، خط‌مشی‌ها بگونه‌ای تدوین شوند که برای مجریان و جامعه هدف به آسانی درک و پذیرفته شوند و زمینه را برای بیان ایده و نظر افراد مرتبط در تدوین خط‌مشی فراهم نمایند.

پیشنهادها مبتنی بر عوامل میانجی - واسطه‌ای خط مشی‌گذاری خوب

- به منظور تدوین خط‌مشی‌های خوب در حوزه آموزش عالی به تدوین‌کنندگان خط‌مشی توصیه می‌شود از رویکرد علمی در نگاه به مسائل برخوردار باشند، مسائل اصلی و عمومی را مدنظر قرار دهند، درباره اهداف و مقاصد خط‌مشی با طراح و مجری اتفاق نظر داشته باشند و در صورت لزوم و متناسب با موضوع موردنظر از نظرات و پیشنهادها مقامات ارشد دستگاه‌های مجری در هنگام تدوین خط‌مشی بهره ببرند و همچنین روش‌ها و تکنولوژی اجرا را برای مجریان خط‌مشی به طور دقیق تعیین نمایند.

- از آنجایی که شدت اثر متغیرهای میانجی - واسطه‌ای بر پیامدهای خط‌مشی‌گذاری خوب نسبت به سایر متغیرها بیشتر است، توجه به این دسته از متغیرها لازم و ضروری می‌باشد؛ به همین منظور به مجریان خط‌مشی توصیه می‌شود توانایی خود را جهت پیش‌بینی تغییرات محیطی افزایش دهند، به منظور اجرای خط‌مشی با سایر واحدهای سازمان تعامل و همسویی مناسب داشته باشند، همچنین خلاقیت و ابتکار عمل خود را هنگام برخورد با مسائل پیش‌بینی نشده حین اجرای خط‌مشی تقویت نموده و افزایش دهند.

پیشنهادها مبتنی بر پیامدهای خط مشی گذاری خوب

براساس نتایج حاصله، بکارگیری نخبگان در مشاغل حساس در حوزه آموزش عالی به عنوان پیامد اصلی خطمشی گذاری خوب، امری حائز اهمیت است؛ بنابراین به مدیران ورؤسای سازمانها پیشنهاد می شود که زمینه را برای جذب نخبگان فراهم نموده و موانع موجود در این زمینه را برطرف نمایند، همچنین هماهنگی های لازم را با سایر نهادهای ذیربط به منظور تسهیل در امر بکارگیری نخبگان انجام دهند.

همانند سایر پژوهش های انجام شده، این پژوهش نیز با محدودیت هایی از قبیل انتخاب روش، ابزار و مفاهیم روبرو بود. باوجود اینکه برخی از عوامل مطرح شده در پژوهش، استفاده از الگوی خطمشی گذاری خوب در آموزش عالی را تایید می کنند، اما احتمالا متغیرهای دیگری در این پژوهش از نظر دور مانده است که ممکن است به همان نسبت بر کارایی خط مشی گذاری خوب تاثیر بگذارند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

آذر، عادل، غلامرضایی، داوود، دانایی فرد، حسن و خداداد حسینی، حمید (۱۳۹۲). طراحی مدل تحلیل سیاست های آموزش عالی کشور با استفاده از پویایی سیستم؛ مورد برنامه پنجم توسعه؛ فصلنامه سیاست علم و فناوری؛ شماره ۴.

اسعدی، محمود، هادی پیکانی، مهربان و رشیدپور، علی (۱۳۹۶). الگویی برای اجرای اثربخش خطمشی های عمومی در وزارت اقتصاد و دارایی: مطالعه موردی گمرک ج.ا. ایران؛ مدیریت دولتی؛ دوره ۹؛ شماره ۴.

- اسکندی‌نیا، نیما، دانش‌فرد، کرم‌الله و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۹). انتخاب رویکرد مناسب خط‌مشی‌گذاری عمومی در محیط‌های مختلف: مطالعه فراترکیب؛ پژوهش‌های مدیریت راهبردی؛ سال ۲۶؛ شماره ۷۶.
- امیری فرح‌آبادی، جعفر، ابوالقاسمی، محمود و قهرمانی، محمد (۱۳۹۷). طراحی و اعتباریابی الگوی آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌گذاری پژوهی در آموزش عالی ایران؛ مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران/ اهواز؛ دوره ۶، شماره ۱.
- باقری‌مجد، روح‌الله، شاه‌ی، سکینه و مهر‌علیزاده، یدالله (۱۳۹۲). چالش‌های توسعه‌ی آموزش الکترونیکی در نظام آموزش عالی؛ مجله‌ی توسعه‌ی آموزش در علوم پزشکی؛ دوره ۶، شماره ۱۲.
- حیدری، علیرضا (۱۳۹۹). کارکردهای سیاست‌گذاری آموزشی در نظام تعلیم و تربیت؛ سیاست‌گذاری عمومی؛ دوره ۶؛ شماره ۱.
- داداش‌کریمی، یحیی، میرسپاسی، ناصر و نجف‌بیگی، رضا (۱۳۹۸). طراحی مدل حکمرانی در آموزش عالی کشور؛ فصلنامه علمی مدیریت سازمان‌های دولتی؛ دوره ۷؛ شماره ۳.
- دانایی‌فرد، حسن، شکری، زینب، فانی، علی‌اصغر و فروزنده، لطف‌الله (۱۳۹۵). ارائه الگوی عوامل تاثیرگذار بر ارزشیابی کیفیت خط‌مشی‌های عمومی ایران؛ فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۴.
- دانایی‌فرد، حسن، کرد‌نائیج، اسد‌الله و لاجوردی، سمانه (۱۳۹۰). ارتقاء ظرفیت خط‌مشی‌گذاری کشور: گونه‌شناسی نقش کانون‌های تفکر؛ مدیریت دولتی؛ دوره ۳، شماره ۶.
- داودی، سیدعلی و یعقوبی، نورمحمد (۱۳۹۷). چهارچوبی برای استعدادیابی و جانشین‌پروری در نظام آموزش عالی؛ پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه امام حسین(ع)؛ سال ۱۰؛ شماره ۱.
- سلیمی، جمال؛ قاسمی، مجید و عبدی، آرش (۱۳۹۸). چالش‌های نوظهور آموزش عالی ایران و ارائه الگوی مفهومی: یک مطالعه گراندد تئوری؛ مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی؛ ۱۲ (۲).
- سهرابی، بابک، رئیسی‌وانانی، ایمان و رسولی، هاتف (۱۳۸۹). ارزیابی شایستگی دانش‌محور در آموزش عالی؛ چشم‌انداز مدیریت دولتی؛ شماره ۲.
- شیخ‌حسنی، علی؛ فقیهی، ابولحسن؛ دانش‌فرد، کرم‌الله (۱۳۹۷). تحلیل خط‌مشی‌گذاری مالیاتی در نظام مالیات بر ارزش‌افزوده ایران؛ فصلنامه مدیریت دولتی؛ ۱۰ (۱).

شکری، زینب؛ دانایی‌فرد، حسن؛ خیرگو، منصور و فانی، علی اصغر (۱۳۹۷). چگونگی ارزشیابی کیفیت خط‌مشی‌های عمومی در ایران: پژوهشی اکتشافی مبتنی بر روش شناسی ترکیبی؛ مدیریت سازمان‌های دولتی؛ دوره ۶، شماره ۲.

طالبی، فهیمه؛ جاهد، حسینعلی و ساری‌خانی، ناهید (۱۴۰۰). مولفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران؛ خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت؛ سال ۱۲؛ شماره ۴۱.

عباسی، طیبه؛ قلی‌پور، رحمت‌الله؛ هادی، مهدی (۱۳۹۷). شناسایی عوامل تسهیل‌کننده شواهدمحور کردن فرآیند خط‌مشی‌گذاری در حوزه علوم، تحقیقات و فناوری؛ مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی؛ ۸ (۲۶).

عباسی، عباس، معتضدیان، رسول، میرزایی، محمد قاسم (۱۳۹۵). بررسی موانع اجراء خط‌مشی‌های عمومی در سازمان‌های دولتی؛ پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی؛ دوره ۶، شماره ۲.

قادری، مصطفی، محمدیان، کویستان، کشاورزاده، علی، قاسمی، مجید، ریگی، عاطفه، ساعد موچشی، لطف‌الله (۱۳۹۷). شناسایی مولفه‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری مبتنی بر بازار کار در آموزش عالی ایران؛ آموزش عالی ایران؛ سال ۱۰؛ شماره ۳.

قیطاسی‌وند، فاطمه؛ شریف‌زاده، فتاح؛ حسین‌پور، داود؛ کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۹)؛ واکاوی عوامل موثر بر موفقیت تدوین خط‌مشی‌های عمومی مدیریت شهری تهران؛ فصلنامه مدیریت سازمان‌های دولتی؛ ۸ (۴).

کشتکار رجبی، مهناز، اعتباریان، اکبر، قیتانی، البرز و حسینعلی شیرازی، محمود آقا (۱۳۹۹). مدل‌سازی عوامل موثر بر استفاده از سیاست پژوهی در حوزه خط‌مشی‌گذاری بخش مسکن؛ چشم‌انداز مدیریت دولتی؛ سال ۱۱؛ شماره ۲.

محمدی فاتح، اصغر، دانایی‌فرد، حسن، رهنورد، فرج‌الله و فروزنده، لطف‌الله (۱۳۹۵). طراحی مدلی برای ارتقاء ظرفیت خط‌مشی‌گذاری در قوه مجریه، فرایند مدیریت و توسعه؛ دوره ۲۹، شماره ۳.

محمدی‌فاتح، اصغر؛ پورصادق، ناصر و محمدی، داروش (۱۳۹۸). تعیین‌کننده‌های ظرفیت سیاست‌گذاری در بخش دولتی ایران؛ یک مطالعه ترکیبی؛ مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی؛ سال ۳؛ شماره ۱۲.

منوریان، عباس، محمدی، داریوش و محمدی فاتح، اصغر (۱۳۹۵). خط‌مشی‌گذاری خوب در قوه مجریه مدل‌سازی نقش ظرفیت‌های سازمانی و زمینه ملی؛ مدیریت دولتی؛ دوره ۸، شماره ۲.

واعظی، سید کمال و عباسی هرفته، بهزاد (۱۳۹۷). ارائه الگوی تمرکززدایی در فرایند خط‌مشی‌گذاری نظام آموزشی ایران؛ راهبرد اجتماعی فرهنگی؛ سال ۷؛ شماره ۲۶.

یعقوبی، نورمحمد؛ دهقانی، مسعود و امیدوار، ملیحه (۱۳۹۸). ارائه الگوی چابکی در دانشگاه کارآفرین با رویکرد مدیریت دانش؛ پژوهش‌های مدیریت عمومی؛ سال ۱۲؛ شماره ۴۳.

References

- Bua, A., & Escobar, O. (2018). Participatory-deliberative processes and public policy agendas: lessons for policy and practice. *Policy Design and Practice*, 1(2), 126-140.
- Deserti, A., Rizzo, F., & Smallman, M. (2020). Experimenting with co-design in STI policy making. *Policy Design and Practice*, 3(2), 135-149.
- Kennedy, F. (2020). Beyond “prevention is better than cure”: Understanding prevention and early intervention as an approach to public policy. *Policy Design and Practice*, 3(4), 351-369.
- Jungblut, J., & Rexe, D. (2017). Higher education policy in Canada and Germany: Assessing multi-level and multi-actor coordination bodies for policy-making in federal systems. *Policy and Society*, 36(1), 49-66.
- Cavoli, C., Christie, N., Mindell, J., & Titheridge, H. (2015). Linking transport, health and sustainability: Better data sets for better policy-making. *Journal of Transport & Health*, 2(2), 111-119.
- Pettorelli, N., Barlow, J., Stephens, P. A., Durant, S. M., Connor, B., Schulte to Bühne, H., ... & du Toit, J. T. (2018). Making rewilding fit for policy. *Journal of Applied Ecology*, 55(3), 1114-1125.
- Holierhoek, S. E., & Price, R. A. (2019). The Role of Design in Policy Making. In *Conference Proceedings of the Academy for Design Innovation Management 2 (1)*.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی